

המצפה

עתו שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.

יוצא לאור בכל ערב שבת

מחיר החתימה על המצפה עם ההוספה הספרותית החדשית רמת המצפה:

באוסטריא-אונגריא:
לשנה 7 כתרונים
לחצי שנה 3.50
לרבע 1.75

באשכנז:
לשנה 8 כתרונים

ביתר הארצות:
לשנה 9 כתרונים — 9.50 פראנק.

על המצפה כלי ההוספה הספרותית אין להתוב. אין הנחה מהמחיר.

מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים לפי גודל השטח

ברכת מז"ב 60 הלר. בראש הגליון שני כהרים.

גליון בודד 12 הלר.

המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא רק שם מקומו החדש, כ"א גם שם מקום בית הדאר הקודם.

קאנטא של פאסטשעק נומר 76.918 האדרסה לבית המערכת ולאדמיניסטראציה:

"HAMICPE" Kraków.

(בחוץ לארץ להוסיף: Oesterreich.)

Kraków, 11 Czerwca 1909

גליון כד

פראנק כ"ב סיון פ' שלח תרס"ט.

ישראל, חרדים החולכים ביראת אלקים כל היום, אשר נכדיהם לעיניהם קוראים את הקדיש על מות האב או האם והוא כתוב לפנייהם על הגליון באותיות נבריות; עתה הנה פשה הרקבון בכל בית ישראל מסביב ורוב היהודים בארצות ירועות הם „געטויפטע אונד באלדגעטויפטע יודען": הויבל עם, אשר מלא את אשפתו מכנים כאלה, לשמח במתנת חלקו, לבטוח כי יש אחרית, לקוות להי עולם?

גם עתה הנה היהודים החולכים הלך והסור לעינינו וכימינו, ומי יודע אם לא בעוד מאה או מאתים שנה יגרעו המליונים והיו לרכבות והרכבות לאלפים והאלפים — לשרידים מעטים, אשר לא תהיה להם עוד תקומה; מי יודע אם לא הגלות, אשר לפנייהם שמה קציר לעם ישראל רק מעט מעט בקרב תקופות ארוכות בנות מאות שנים, באשר חומות הגויטו היו לו למשור, תעולל לנו עתה את העלילה הייחאה הזאת בימי דור אחר או שנים: אם לא הלחץ המדיני והכלכלי, יליד הקנאה הלאומית, הכבד עלינו עתה בארצות מושב רבת היהודים עד מחנק נפש, ימעיטנו כהלוצי הקנאה הדתית, החרב והאש, לפנייהם, וההתבוללות, האוכלת בנו היום בארצות אשר היהודים יושבים שם מעטים בתוך רבים, תכלה לבער את אשר הותירו השמדות אז! צרת היהודים החמרת מזה וצרתם המוסרית מזה — לחץ והתבוללות הלא המה שני המשחיתים, אשר המעיטו ואשר ימעיטו את ישראל על אדמת

שנים שלשת הדורות, אשר היה בחיי העמים בין התרפות רוח הקנאה הדתית, נהלת ימי הבינים, ובין התגברות רוח הקנאה הלאומית, הבאה תחתיה עתה מקרוב, היה לעם היהודים לפרות ולרבות ולמלא את הארץ. כן ירכו! יאמר כל אוהב עמו; אך האמנם בטוחים אנו כי ירכו ולא ימעטו?... אוי לי אם אמר, אוי לי אם לא אמר: קמץ היהודים אז היו הרבה יתר מאד לערבם מכל ההמונים הרבים, אשר אתנו היום, אשר כמוהם בעצמות שראה יחוקאל על פני הבקעה: רבות מאד — ויבשות מאד, או היו כל היהודים יודעים את התורה, את הלשון העברית ואת ספרות ישראל, המרבה והממעט, כלם היו דבקים ביהדות ומחנכים לבניהם על פי דרכם; ועתה הרבים בהם אינם יודעים ואינם דורשים אותן ואינם שמים אליהן לב. אז היו כל ישראל, ממזרח שמש עד מבוא, כדל כעשיר, יודעים עם לבבם, כי אחים בני עם אחד הם, אחים למולדת, אחים לצרה ואחים למשא-נפש האומה; ועתה — אין עוד עם ישראל בארץ, כי אם... בני דת משה ללשונותם לגוייהם; עתה נמצאו ראשי קהלות (למשל: בקרואציה), אשר בהיות הפרעות בקשינו לפני המש שנים, בהתעורר בהם הלב העברי ולא רוחם, עוררו את בני עדתם לבא לעזרת השדרים, יען כי „המה, היהודים בני רוסיה, סלויים, ואנחנו נ"כ סלויים, ועלינו איפוא לתמוך ביד בני עמנו בעת צרתם"...; עתה יש לנו „צרתודקסים" מבלי תורה ולשון וספרות

יצחק ערבסמן	אסתר בכום
מאורשים	מאורשים
פרעמיסלא.	לכוב.
מאיר בורשטיין	צפרה קארן
בובראק	טארנאכשעג
מאורשים בחדש סיון תרס"ט.	

לרבים מקוראי „המצפה"

הננו מזכירים בזה, כי מחיר במז"ט הוא 60 הלר ולא 50. השולח פחות מן המחיר או הדרש שנרפים כהקפה לא נוכל למלא הפצם, כי אין דבר קטן כזה שוה כמרוץ מכהנים וכחשכונות וכתביעות. השולחים מרקאות אל נא ישלחו מרקאות גדולות, כי אם קטנות בנות 3 או 5 הלרים. ארגו מכהנים אין אנו מדפיסים עתה, הרוצה מענה בדבר נחוץ יואיל לשלוח קרטה כפולה. מ'ל „המצפה"

ישראל בגולה.

(סיף)
אחרי עבור בלהות ימי הבינים והיר הנמויה עמדה מעט מהכות בישראל, הנה עלה מספר בני ישראל במאה והמשים השנים האחרונות ממליון אחר או כשנים לשנים עשר מליון. ההפסק של

תעלה דאגת חנוך בנו על לבו ומעציבה רגעי המרגוע כקרכת בני כיתה. כן, צריך הוא לשנות את המצב הזה, מחויב הוא לעשות מה בנדרון זה. — — — — — סך-הכל של רעיוניו והרהוריו היה: צריך ליסד כעירו כית-ספר-עברי כמהכנה בתים כאלה, שנסודו בערים אחרות בשנים האחרונות. אין ספק, כי הענין יצלה כידו. החשכון כה פשיט וכולט: כן וכך כתי-אבות יהודים בעירה, חלק גדול מהם סהם עניים, וחלק ידוע מהם אמידים ועשירים במקצת. מהם רוב גדול של חרדים, שכוראי לבם עליהם פר על אכרן ידיעה התורה אצל צאצאיהם, ומהם מעט לא רב של אינטליגנטים — רופאים, רוקח, עורך דין וכאלה — שסוף סוף אינם מוסרים כניהם „לשמד" וכטח ישמחו לבי"ם עברי, שיש בו נקיון ומשטר הגון, שטה וסדרים. צא וחשוב, שאם יצטרפו כל אלה תהיה יכלת להקים כית-ספר מכוסם כל צרכו. עפ"י החשכון הזה ניכח חנינא, כי יש אפשרות להקים פה בית נאמן ליהדות לדורות בשביל התינוקות, אך דא עקא — חסריט עסקנים, משתדלים מסירים אל הרבר. החוכה מיטלת איפא עליו כעצמו, ובבקשו עוד סיוע — גלוה אליו אברך אחד, שקרא לפנייהם מקצת ספר הישכלה וכזוית שכלב נשאר אהכה-נעורים ל„השפה היפה", שכה חטאו הרהוריו כנערותו כשעה קריאת „אהכה ציון" של מאפו.

על פיה וישליכו את כל היהדות המעשית מאחריהם — ואחריהם נמשכים ג"כ חלק מן ההמון היהודי הגם — מלמדים לבניהם רק קריאה עברית בדוחק ושוולחים אוהם רק אל לכתי-הספר הכללים, להשתלם בלמודים זריב. לאבות כאלה כל היהדות והתורה הגן רבר שקפצה עליו זקנה ואינו כוראי באכוד הזמן. לא כן חנינא... כנערותו ספג אל הוכו למודי קדש ובאותו זמן עצמו השתלם גם בלמודי חול. היהדות הקדומה נשרשה בו ורוח-אירפה בא בלבו. נודונו אצלו קדש וחול, נהמונה כקרבן היהדות וההשכלה. וככן אינו יכול לכחור כאחד משני הררכים. קרובה היהדות ללבו וכל נשמתו שורשת בה ואי-אפשר לו לוחר עליה מכלי להנחילה לבנו אחריו, ומעבר מזה רוחו ככר מפותח כמדעים שונים ובהשקפות מקיפות ולא יוכל לצמצם את חנוך בנו רק כאופן אחד וכדרך שנתישן ונתקלקל. כנו צריך להיות יהודי ואדם כאחד. תורחו והשכלתו צריכות להיות כרוכות ועולות כוונג יפה-ברור לו הדבר, כי כומן הזה אי-אפשר שהתקיים היהדות ביד מי כאיפן אחר. וכנו ככר כן-שכע שנים. אל „החדר" אינו מניחו ללכת, אחרי נסותו שני „זמנים" לשלחו שמה ונוכה מאפיסת כח החדר עתה, ו„מטלכת ד' רמיה" ביר המלמד. ומדי ערב כערב כשוכו הביהה, בהתרחקו מעולם המעשה והמרוצה, מגי-חיוון של מלחמת הלחם,

פיליטון.

בית-הספר.

מאת ראובן פאהן.
הדבר היה כבר נגמר כבשכה. מקורם הסם הרעיון כהכנית הרגשה דקה כלב, עד שנתהפך לשאיפה אי-כרוה ויקבל דמות כחשכה מסוימה. חנינא בא לידי הכרה זו ולידי רצון זה מצרך פרטי, מרצונו לחנך את בנו הקטן כשטה מתאימה. ההנחה קרמה, כי לחנכו באופן המקבל והורע מחלם, ותכא המסקנא, כי צריך לאחוז באמצעים של תקון — אם רוצה הוא שכנו ידע את התורה והיהדות. אמנם רבים מבני גילו פתרו את השאלה הזאת בדרך הסלולה. אלה שלמדו רק גפ"ה כנערותם — ואחריהם כנדרים המון רב של אנשים פשוטים האיתוים כמעשיהם — ולא מעטו שום למוד אחר, שולחים את בניהם אל החדר — שנתרוקן עתה מן המאור שבו ונשאר בו רק חייך וזוהמא. להאבות האלה ההליכה-לחדר עיקר, בתור מצוה לעצמה, ואינם שמים לב, כי כניהם יוצאים עתה משם ללא-תורה. ואלה ש„מלאו כרסם" כגפ"ת בימי הנעורים — ג"כ מכלי שהוף למודים אחרים לרוח הזמן — ואחרי שהיו לאנשים ויצאו לעולם המעשה הרחב כלי הכנות אחרות, הפכו את כל הקערה

אמתו, אהרן לא נכלה את השעה המובשרה הזאת בשעשועי ילדים, שאין להם מטרה אחרת רק לסמא את העינים.

אולם במרם אחוה את דעתי על ארות החנוך בכלל אישים עור מבט על הלמוד העברי בפרט, ואהארהו בצנינו האמתי בזמננו הנוכחי. הלמוד העברי של היום, יחלק ענה לשלשה אופנים: א) בחרר, ב) למד-פרטי-ביה, ג) בבתי-ספר עברים. "החרר" אשר היה לפניו מקום המקדש לחנוך בני היהודים, אבר בצדק את ערכו בעיני האבות בימים האחרונים ונפסלה צורתו. הננו הוגים כבוד בלפי החרר הישן, אשר נתן לנו את פארי אומתנו, כופים אנו את ראשנו מול המלמדים מלפנים, אשר עבדו עבודת הקדש באמונה, גדלו לנו גאונים, חכמים, חוקרים ומשכילים. אבל לא בן מלמדינו מתום, אשר הפה עפ"ר עמי הארץ. מה היא תארי המלמד שלנו? האם היא אותו היהודי מאן, אשר עשה את מלאכתו לשם שמים, וחסהפק כפת-לחם יבש, למען יוכל לעבדה מערב עד בקר בהרצת הורה ברבים? האם הוא אותו המפוס מאן, אשר יושב והגה שלשה ימים ושלשה לילות בצופים, כדי שיוכל להאיר את עיני תלמידיו בפירוש של "ודנ"ק" או "ויש לישב", אשר במהרה"א נמחרים שיה? לא! המלמד מהיום הוא בריאה משונה מחוקה. הוא עפ"ר איש בלי הרהר, בלי חכמה וגם בלי יראה שמים, מלא חנף, אספק, ובל להתחרות היבב בהליכה "בין הזמנים", לזה "מלמד טוב" יקרא! ההבשרה והידענות של המלמדים לא התנסה תחה שבט החקירה והבדיקה. רבני הדור לא ישיבו את לבם להכרים קלים כאלה, ומה שיבא נחתיה רק לבעלת הבית ויחלק את לחי הלמודו בעשותו "קדשא דבה בבית האב, לזה יאמר אומן גדול; כבה הנענו לזה אשר ה"אקרטוה" הארמי עם נצינו, ופסקי שיר השירים עם דרשותיהם הרבות, אספק ימצאו מן בעיני בעלת הבית, דים הם להתחיר את המלמד בשם מליץ גדול בלשון עבר. כמובן יש אמנם מלמדים גם היום היוצאים מן הכלל, אבל היוצא מן הכלל איננו מחלישן, רק ארפא מחויקו ומקיימו, כי באמת הציר הזה של המלמד הוא אמתי, בלי שום הפרוה וגיומא. וכבר תאר אותו בן רבם הגדול של החסידים ד' יעקב יוסף הפהן בספרו הולדות יעקב יוסף (פ' צו) בדברו ע"ד הדרשות המלמדים שלא ילמדו בהוגן: "וכאשר נשארו ע"ו יאמרו: עד שאני אמרח א"ע עם התינוקות כל משך השנה, יותר טוב אני עושה שאני ממרח את עצמי עם בעל הבית איזה שבועות להיות נושא מן בעיניו, ושוב אינו צריך מרחא בתינוקות כלל". התשובה הזאת, אשר שנה הרב הזה בפי המלמד, מתארה באופן השולט בחרר, ואם נוסף עוד לזה המראה החיצון שלו, כמו הידיות הצרות, הלמוד האי-מסודר, החטוף, המכשירים הלא-היגיוניים, אז לא יפלא בעינינו, אשר החדרים לא ימלאו את הפקודם.

עוד יש חלק גדול בקרבנו, החושב לצאת ידי חובה הלמוד העברי לשבור מורים ביתיים, שולמדו את בניהם שעה או שעהים ליום. אבל עם אבות כאלה אין בדאי גם להתובח, הם רוצים להונות את עצמם, יודעים הם היטב, אשר ילד הנושב כל היום שחות תחות משא לעיפה על ספמל ביה-הספרי הכולל, נאשר גם אחרי שובו הביתה מרח: היא לעשות את שעוהו הכלליים, ולפעמים גם לקחת לקח אצל מורה פרטי בביתו, כי ילד כזה לא יוכל למצוא שום תועלת מלמוד אשר בזה, הבא סמוכה רק לשעה חסופה והעיסה המיד עם רגלו האחת בחוץ במרם החל הלמוד, אבות ננים כאלה, יודעים היטב, שמוקב להם שישליכו את כספם ארצה. מלהנציאו ללא תועלת, אבל באמור הם חפצים בהנאה עצמם, כי ידמו להשקים בזה את רגש יהדותם, אשר לא הועם עוד כלול בקרבם ויאמינו עב"פ, לצאת בזה ידי שמים ושלא יאמרו עליהם, כי מגדלים הם את בניהם בלי דת מורשה. עם אנשים כאלה, אשר הלמוד העברי להם כדבר צדרי ומפל אין להתחשב מאומה, הם אינם צריגשים את עקיצות העקרב, הם לא יחלו על שבר עמם. לא

נשאר איפא לרבר אלא על האופן הג', הוא הלמוד בבתי-הספר העברים, אשר נתרבו בקרבנו בזמן האחרון, ואשר מהם קונו אמנם להכנות, למצוא בהם די ספוק צרכנו הרוחניים והקולטוריים, אבל לצערנו גם אלה לא יפיקו את רצוננו, וזאת אעשה במאמר הבא.

אינטרוויא עם הציר היהודי מה אדוקף שטאנר.

באחר מימיו הועיפה הציונית בבורפס בקרתי את הציר היהודי מהקלוב-היהודי מה אדוקף שטאנר, הוא קבלנו בחבה גדולה, וכשהתודעתי לו בתור סופר "המצפה" שמח עד מאד והסכים לענות לי על כל שאלותי. אחרי שיחה ארוכה על ארות מצב היהודים בגליציה פנית אליו בשאלות אחדות הנוגעות ליהודי גליציה ולהציונות.

— יאמר נא אדוני, פנינו אליך מה דעתי בדבר ההסתדרות-הקהליות, והתחברו קהלות-גליציה להסתדרות הכללית של קהלות אוסטריא? — שטאנר: כמח! ואת הוא לא רק בקורה-מצבו ברחבי זה, כי גם נוכחת, שזה הוא בצון כל העם היהודי בלי גליציה. אבל אדוני, הלא נמסרו ע"זמר שהיובעה מאות מחאות נגד ההסתדרות? — שטאנר: בישיבה הגלויה שלוועידת ראשי-קהלות כוויץ, כבר הוכחה, ושהמחאה של קהלות Ottynia Szezerzed בשקו יסודך, ואם נצרך עוד לזה המחאה של קהלות רומאנוב, אשר נשיאה מד' זעלענפריינד היה ככבודו ובעצמו הו"ד באספוד-הלבוביה, אשר החליטה פה-אחרי, ללחום בעד ההסתדרות, אז יש לנו כבר מושג שלם מכל המחאות ובעקל נוכל לדעת מה שיכו של עזכרה, אדוני — אמרתי לזה — הנני מכיר היטב את יהודי ארצנו, ובתנוד חכמה-הקלוב היהודי אוכל לשמחתו להגיד, שהשהותו: הגדלות והרחבות של עמנו עומדים מאחרינו והגים אמון גדול אלינו ורק האש והקיפי המהלות הם עוכדי עמנו בגליציה. אין די מלים בפי להביע את ההתמדתותי ואי-רצוני על סכום כסוים של ראשי-קהלות בארצנו יהודים בעם וכופים עליהם את ההר כניגית לעשות כרצונם, המושקים והתקיפים האלה, אשר תחה שלמנם שולט משמר אי-גורמלי בקהלותיהם. הם רק הם המניחים המיד מכשולים וחתחתים על דרך ההגשמות איזה דעיון טוב, ואם גם בפעם הזאת יאחזו התקיפים באמצעי תקיפות, להפר את יסוד אנדרות הקהלות, אשר הוא דבר נחוץ, אקוה שבמח לא יעלה כיהם.

— באיזה מצב עומדה שאלת היהודים בכוסניא? — שטאנר: על השאלה הזאת אוכל רק לענות בקצרה, ואשמח להגיד לאדוני, שעמלנו לא יעלה בהנה הודות לעבודתנו התדירות והאינטנסיבית למופת יהודי בוסניא ישנו האחרונים שלשה או ארבעה מאנדאטים לועד המדינה בכוסניא, "באיזה אופן"? שאלתי. שטאנר: בגלוי מהם איבל הגד, וזה לאדוני יבין יוכל לצמוח גוק גדול לרבר הנכבד הזה.

— ירשני נא את השאלה: מה יהוסם של הצירים מהמפלגות השונות בפרלמנט הקלוב-היהודי? — שטאנר: לשמחתי ובשביעה-רצון אוכל להגיד לאדוני, שבמעם כל הבית מתחם אלינו בחבה וביחוד רוחשים לנו חבה גדולה וגלויה הצירים המשכים פרופסור מאסאריק ודמינא והציר ברייטער, הם מהענינים בשימת-לב מיוחדת ובהבנה גדולה בעד עבודתנו הפרלמנטית ומתיחסים אלינו כסימפתיה גדולה. איזה רושם עשבה על אדוני העמידה של ציוני אונגן בכלל והתנועה הציונית בארצנו כפרט? — שטאנר: לא יראתי בעיני, לא האמתית-למשמע אונגן, שהתנועה הציונית כבה התפתחה בצונרן. המייננג הגדול כאולם המאניסטרטא וההתלהבות העצומה של הצירים מערי המדינה מוכחים למדי, שלא רק שהציונית פרוח תפרח בארצכם, כי גם יש בר נרחב להתחבת הרעיון הציוני בתוך השדרות הרחבות של העם היהודי פה, ושעתיד גדול נשקף לתנועתנו בארץ-הזאת, גם זאת נוכחתני במשך שני

הימים האלו, ש"המורחי" הוא הבסיס החוק של הציונות כאן.

— מה דעתי על מצב הציונות בעת הנכחי למראה המאורעות במורקיא? — שטאנר: אני מצרני הנני רק בעד עבודה מעשית וריאלית בפלשהינה וביחוד אמצא את המצב הנכחי במורקיא מובשר לזה. הנני היגה אמון גדול לפחלמנט המורקי, ודעתי שנוחץ מאד להתקרב אל הפיליטיקים הראשים במורקיא.

— ירשני נא אדוני, השבע-רצון הוא מעבודת הועד המרכזי בקלן? — שטאנר: בכל האיפנים, רק נאלץ הנני להביע את צערי שמר איסוקין נהחק מהעבודה המעשית, הציונית, ברכה גדולה רואה אני רק בעבודה המשותפת של ארבעת האנשים וואלפוזפן, ווארבורג, אויסוקין וצילינגוב, ע"י העבודה של הכתות הרעניים האלו לא רק שיהאחדו המוחים והמערכים, כי גם הפחות הפוליטיים והמעשים יתרכו למרכז אחד, עוד דבר אחד: כאשר אחזה לי אני צרימם להעתיק המרכז הקלני לברלין, כי המקום הראשון, אחרי שאיננו לא מרכז יהודי יקא מרכז אינפי, אינו מכשר בשום אופן למרכז הציונות, לדעתי ברלין היא המקום היותר ראוי לזה, גם למערכים וגם למפחים.

— מה היא הפרוגרמה של העבודה הפרלמנטית של הקלוב-היהודי בעד הימים הבאים? — שטאנר: זאת מרם אדע, וזאת לדאבוננו לא אוכל להגיד לאדוני. גדולה או קטנה בהרבה הזו, בתורה בעד הראיון וברשיון לפרסם את דברינו ב"המצפה" נפרדתו מעל צירנו היהודי בהושם הנמיר, שדרתה הפעם את יהודי אמנת ציוני נכתב ולאומי כמלוא מובן המלה, מי יתן וזה גם לנו בתוך ב"ד צירי היהודים של הפרלמנט למצער ציר יהודי אחר כשטאנר!

פיליטוח קטן.

על הגיר.

מי כעמנו יודע מעם "חקים על הניר" או כרשון חבמינר, "הלכה אין מורין בן" בשתי הקיסרות אשר באירפה התיבונה אשבנו ואוסטריא יש ליהודים חקי שווי-זכויות על הניר, אבל כמעשה אינם גזגנים מהם הרבה: לכאורה הדין נורן, אשם וכינותו הן רק על הניר צהיכות גם חוכותינו להיות רק על הניר, כי נור בני תלויה אינו מחוכותינו הן רק על הניר, שאין תיבעים אותן מידנו? יגעתה ומצאתה: הרי החובה עלנו לתת את מבחר בחורינו לצבא, בחורים נצורים, ברואים זחוקים, בראוי לממלכת אדריה כ"אסיריא, ואנו נוהכים לצבא רק: נערים חלשים, ידועי חלי, ובעלי מומים, לא מאד ולא הדר להם, מרמים אנד את החוק, כאשר יעשו לנו בן נעשה להם, החובה עלנו להיות אזרחים טובים וזמנים לארץ מולדתנו, ואנו אזרחים רעי-מראה, עניותנו מנולתנו ובעל שעת הכשר נפנה ערף לארץ מולדתנו — לבקש פת לחם, החובה עלנו להשתתף במשא הוצאות הממלכה במסום הגננים, בראוי לבני מלכים כמצנו, הלובשימם שנו עם עבנים, בגדי משך, בומעז שמחירם ת' בתרם ומשתמשים בכלי זהב ויכסף ואבנים טיבות יותר מאחבום, ואנו אינו נהנים בי-אם מנתה רשף, אם דל מאד, בי מאין לנו לתת? המן הגון או מן היקביץ מעסקינו המפריחים ומבחי חרשתנו, השולחים מערבם לפאתי חבלה? יצאנו ציפי סוכים חזים מסמם ושימאין בארץ ענה להרגזים כאלה? אנידה נא לכסם לרגלי ההחדשות הגזרות הרעות על היהודים בשתי הארצות השחורות שבשחורות, בלוסיא הנצרות ובמרוקה המישלמית, הובידה קצת מתחבמים, כי הגזרות הרעות הן ע"פארוכ רק על הציר, כ"ר בשעת הועידה הגדולה באלגזרת, שהממלכות האדריה דנה בה על ארות מרוקה, דרשה אסדוקיף שהממלכת המלנה על מרוקה, לתת שווי-זכויות ליהודים הממלכות

הצדקניות (יביניהן גם אנגליא וצרפת) לא רצו להמיל עול קשה כזה על טרוקה (אולי זכרו, כי כבר המילו זאת על רוכניא ושבעה בקילן כמו בקיל החתול) והשתמשו בטענה, כי הגזירות הרעות הן רק על הנור ולא בפעל. גם על רוסיא אומרים כן. לפי דעהם גם הפגרומוות היו רק על הנור והראיה, שהרי כל הרוצחים והשודדים חוננו מנבזה והם חפשים ועולים לגדולה... עתה נתעוררה אצלי השאלה: מי מאושר ממי? יהודי אשכנז ואוסטריא, שזכויותיהם הן רק על הנור או יהודי רוסיא ומרוקה, שגזירותיהם הן רק על הנור? שאלתי פי הסיד אחד מגליציא וחסיד אחד מרוסיא את השאלה דזאת ושניהם ענו פה אחד: פשיטא שיד אחינו כרוסיא וכמרוקה על העליונה, כי שם בדבר העונה את הכל ישנו את הכל. אח"כ שאלתי משביל אחד מאשכנז ומשביל אחד מאוסטריא את השאלה ושניהם ענו פה אחד: פשיטא שידנו על העליונה, כי לנו יש שבט התביעה על הממשלה וכשעת הכשר נוכל להשיג זכותנו או לנקום בממשלה בדיון, כעוד שבארצות החשבות יש שבט התביעה בידי הממשלה על היהודים ובכל שעת הכשר היא נימלת מידם מה שהשינו שלא כדיון.

ואני עומד ותוהה: הרי שתי הכתות סותרות שטת עצמם. כלל מסור בידנו: „מלכורא דארעא כעין ממלכותא דרקיע“, והנה החרדים זכויותיהם, שהשינו ממלכותא דרקיע, הן רק על הנור: „עם סגולה“, „עם חכם ונבון מכל העמים“, „בני מלכים“, „בעלי ארץ חמדה טובה ורחכה“, „ומשלה בגוים רבים ובך לא ימשלו“, „ורדפו מכם חמשה מאה“, „ונברכו בך כל משפחות הארמה“ ועוד זכויות רבות— הכל על הנור ולא בפעל. והמשכילים הרי גזירותיהם, שהוטלו עליהם ממלכותא דרקיע, כל המצוה, עשה ולא תעשה, דאורייתא ודרבנן, קלות וחמורות, מייגים ומנהגים— הכל רק על הנור ולא בפעל. הם מתפארים בהם, אבל עשוה אינם עושים אותם. אם כן הרי על החרדים להחזיק בשטת אוסטריא ואשכנז ועל המשכילים להחזיק בשטת רוסיא ומרוקה? תיקו! המחמט.

מכתבים מטרי המדינה.

קראקא. ע"פ סעיף 19 מחוק הדפוס אני מבקש מאת המערכת לתקן מה שעות „בע"כ" במכתבו כגרוון הקורס. לא אמה היא שהקצבים משלמים לשיחט מכל בהמה בשרה חצי הכתר; אמת היא שהם משלמים לשוחט מלבד שכר שחיטה עוד בחר שלם מכל בהמה כשרה. לא אמת היא שכל השוחטים נימלים תמיד את השכר הזה; אמת היא רק שזקן השוחטים גובה את השכר הזה שלא כדיון ואינו מוסרו בלו תמיד לחבריו ובן הוא גוזל גם את הקצבים וגם את חבריו השוחטים, (אולי כמעט הגונב מן ה... פטור). כבר הזמיננוהו חבריו לדויה ולא הועיל. הדי ידוע, שלפי שאין רב בעירנו השובי"ם הם אדונים גדולים מן המוצי"ם. ביה"ר יודע שאסור לשוחט לקחת שוחד להבשיר בהמה, דין מפורש הוא כש"ע (יו"ד סי' י"ח סעיף י"ח), „המכה צריך שיטול שכר מן המרפות כמו מן הכשרות, שלא יבא להקל להבשיר כדי לקבל שכרו“. וזה ע"פ הרמב"ם ושאר הפוסקים, האוסרים כלם לשוחט לקבל שכר מן הכשרות לבר. הטו"ז והש"ך הקשו מן המנהג הנזכר בטור חו"מ, שהשוחט נוטל ברכשתא מבהמות בשרות, ותרצו, שהמנהג נתפשט באיזה מקום שלא ברצון חכמים. הריב"ש אוסר גם זה. והט"ז מישב זה בדחק, שלא נחשדו להבשיר בשביל דבר קטן כזה. אבל למול שכר הגון מן הכשרות לכדן הוא איסור גמור לדברי הכל ואין שום התר ובפרט שלא מדעת הקהל, וזה פשוט שחד. ביה"ד, כאמור, יודע זאת ואין בידו למחות. ועתה תדעו דבותי את המעט מדוע עושים השובי"ם אגומציא בין החסידים, שלא למנות רב אב"ד. שום רב, אף היודע לקרוא ולכתוב, לא יסכול פרצה כזאת. כבר הציע הפרנס מד בלנקשטיין לכמל את השחד הזה במתן הוספה לשוחטים על שברם מקפת הקהל

על כנת שיקבלו עליהם בהקיעת כף, שלא למול עיד מאומה מידי הקצבים, אבל המועצה דחתה הצעתו מטעם שאין לסמוך על ה"כ. ואני שואל איפא: שוחטים שאינם נאמנים על ה"כ והעוברים כגלו על דין מפורש ביה"ד הלכות שחיטה איך הם נאמנים על השחיטה? אבל מלכד הכהן הנ"ל נוטל כל שוחט מכל בהמה כשרה שק מלא כשר מהנית בהונה, משחיטת עגל הוא נוטל כמעט רבע העגל וזה איסור גמור, טעשה חפני ופינחס נעשה אצלנו, ועשה הפלא היא שכשר כשר כיוקר כל כך? — עוד לי דברים לגלות ולא אמתין עד שיוסיף מר בע"כ שנית יהי וידעי בני העיר למה צריכים רב אכיר בעיר, אשר לא כהמצאת קישיות חרשות על הרמכ"ם ובכנין פשטלך גג על גג יעביר את ההקלות הרבות, כי אם באב"ן-רוח ובכשרון להיות אימיריטט, שדבריו גשמעים. החיטים עושים את בגדיהם הארוכים של החרדים שעמנו, כי הכפתורים כרוכים בכר, כמו שכבר הוכיח כבי"ד סוחר הבגדים מר שמעון זיסל. ביה"ד השמיט את הדבר וכן נשתקע, מאין כיד מוצי"ו למחיה. — כמה יהודים חרדים פה נכשלים בחלב וכחמאה וגבינה של נכרים, כי ישנם מיכרי חלב וחמאה חרדים הקונים חלב וחמאה מן השוק מידי אברים ומיכרים אותם בתור כשרים. — משל העם אימר: בלבוש צריכים לשאול אצל מי מותר לאכול ובקראקא אצל מי טוב לאכול. לפי העובדות האלה המנה הדבר. — יסרו נא בעלי בתנו פעם לבא אל כיה"כ בעת השבעת אנשי הצבא ובעת חגיגת יום הולדת הקיסר ויראה מה מנוחך הדבר, שמו"ץ אחד דורש לפני פקידו הצבא ולפני הצעירים המלומדים, העוברים שנה אחת כצבא, כמו לפני חיילים וסכלים. בחג הובל של הקיסר צרפו כנין מצומצם כביה"כ משני פרנסים, החזן והשמש והמשוררים. והחסידים אומרים שלש חזק הדת אין למנות אב"ד. הזאת היא חזק הדת, שהתיה היהרה מאוסה וכוזיה בעיני בניה עד שיפנו לה ערף? לא כן, החסידים אינם רוצים כרב שמא יאסיר על השוחט לקבל שוחד, כמו שהראיתי.

קראקא. בישיבת מועצת הקהלה ביום ב' ש"ז דנו על הוצאות בית החולים, העילות בשנה הזאת לנ"ו אלף כתר. מר היימאן וחבריו ערערו על הוצאות ביה"ח. הוא הראה שבקלות אנגליא אין כלל בית חולים יהודי, אלא הקהלות עורבות בירה כשרה לחולים יהודים כביה"ח הכללי, הוא הציע, שלא להרבות עב"פ ככל שנה את ההוצאות, כי-אם לצמצם את ההוצאות בחמשים אלף כתר ולהמעיט את המטות, שלא יצטרכו לצמצם בכלכלת החולים. הקלניק כביה"ח היהודי הוא ללא צורך, כי אין פה תלמידים הרוצים להתלמד. גם היהודים הצובאים בכל יום כביה"ח היהודי, לשאול בעצת הרופאים, הלא יוכלו ללכת אל ביה"ח הכללי, ששם הרופאים כומחים יותר ואינם צריכים לאכול מרפות. הויבר"ד מילעס, משניו ד"ר רפאל לנדא ומר מרגליות ומד פינחס לנדא ענוהו על כל תלונותיו ותוכיחו את הצורך הרב שיש כביה"ח, שהיהודים העניים אינם יכולים לשכוב בין קתולים ונוזרות ואף לשאול בעצת רופא קתולי קשה בעיניהם, לכן אין לצמצם בהוצאות ביה"ח. הקציב ביה"ח נתקבל כרוב דעות.

מכתב מאונגרו.

הועידה השנתית של ציוני אונגרו. כודפסט. בשני מומנטים חשובים הצטינה הועידה הציונית של שנה זו בארצנו: השתתפות שני צירי היהודים כפרלמנט האוסטרי מד שמאנד ור"ר נכל בויעידה והנצחון הראשון של המזרחים בהחלטתם לערוך מחאה נגד הועד-הפועל הקלני בדבר הגמנויה העברית כיפו. ביום א' בשבוע שעבר בשעה העשירית-קוה"צ נפתחה בהיכל ביה"ח-הציונים בכודאפעסט הועידה השביעית של ציוני אונגרו. באו מאה צירים מחמשים

וארבעה מקומות וכתובם חמישה וארבעים מזרחים, גם אורחים רבים מערי המדינה באו. נשיא הועד פוהח את האספה, מכרך את הצירים ומביע את שמחתו על התפתחות הציונות בארצנו. נבחרו לנשיאות: לוי"ר ראש הועד המרכזי ד"ר אסטערייכער, לסגנים: מר בעטמטעלהיים ורוסמינ. מזכיר הועד מר כהן נתן דו"ח מפעולת הועד בשנה שעברה. בינתים נכנסו אל האולם הצירים מהקלוב-היהודי מר שמאנד ור"ר גאבעל, הנאספים עמדו כמושבותיהם וקברו את האורחים הנכבדים כתרועת היוד ובמחאת כפים רועשו. הוי"ר מכרך את האורחים כנאום קצר, מכייע להם את היותו של הועד בער כואם, ומבקש מהם לשאת מדרבותיהם כאספת העם הגרויה, שתהיה בהיכל הגדול של המאגיסטראט אחה"צ. — שמאנד מודה להוי"ר ולהנאספים בעד קבלת פנים הנהררת, שנערכה לכבודו ומכרך את הועידה כעשית חיל בעבודתה. אחרי נאום קצר של ד"ר נבל, הסכרך את הנאספים בתור ציוני וכתור חבר להקלוב-היהודי ואימר שלא כתור אורחים רק ללחום יחד בעד הרעיון הקדוש בא הנה, נמסרה רשות הדבור לצירי ועדי המחווה. הם נוהגים דו"ח ממעשי ועדי המחווה: ד"ר ירדן סאממאר, ד"ר שימערלינג טעמעשוואר ויוהאם (סגן שר העיר) קאשוי, מרת העלער (בוזרחת) בעטמערצע ועיד.

עולה על הבמה הרב המטיף בשא"כאגאד, חבר הוה"פ הגדול, ד"ר אכרהמואן (מזרחי נלהב). הוא מכרך עד המצב ההווה של הציונות, וסדאת לרעת שעתה היא שעת הכשר לעבוד עבודה אקונומית בא"י. הוא מבקר עבודת היה"פ הגדול, ומביע את התמרמרותו נגדו בדבר הגימנויה העברית כיפו (על פני שמאנד נראו אותות אי-רצון). הנואם מעיר על נחיצות המזרחי ומהנפל כדברים חדים נגד הרבנים האורתודקסים העומדים מנגד וגומר את נאום המצוין בקריאה לעבודה ולשקום (מ"כ נלהב). נאום עשה רושם נמרץ לא רק על הנאספים, כי גם על הצירים של הקלוב היהודי. בזה נפסקה האספה בשעה א' אחה"צ. והמפואר של המניסטראט כשדשת אלפי איש ויותר, באו גם עירכי-העיתונים הגדולים ופוליטיקיס ידועים. הוי"ר פוהח (מדבר מאדיארית) את האספה הגדולה בנאים ארוך ויפה, הנואם גילל מעדינו את האשמות, אשר שונאינו מטפדים עלינו כדבר „הבגידה בעם ובארץ המדיארית“ ומוכח, שרק הציונות תוכל לפתור את שאלת היהודים. הוא מודיע לשמחת כל הנאספים שעלה בידו לרכוש את הסימפתייה של גדולי העם המאדיארי בעד הרעיון הציוני ויש לקוות שע"י הפרומקציא של הגראף באטהיאני, הרוחש לנו חבה גדולה וגלויה, התאשרנה תקנותינו ע"י הממשלה. (מ"כ ארוכה). ע"פ העצת הוי"ר החלט לשלוח תלגרמה של ברכה להוד מלכותו לוויין ולנשיא ההסתדרות מר דוד ורפזון לקלן. הוי"ר מודיע ע"ד התערבות של ברכה שבאו מאת מר דוד ולפזון, נירדאן, פרופ' ורבורג ומאת ועדי המרכזים בארצות אחרות ועוד. מענין הוא המכתב, אשר הגראף באטהיאני, נשיא מפלגת-הפירוד הפרלמנטית, ערך להאספה. הוא כתב בתוך שאר דבריו: מחלתי מנעתני לצערי הגדול מלבוא לאספתכם. התענינותי בעד הרעיון גדולה מאד ותוכלו לבטיח באהבתי ומסיים בברכה בעד הועידה. גם הד"ר שמראוכר שלח ע"י חברו מר שמאנד מכתב ההנצלות על אשר לא בא להאספה. התרוממות הנפש והתלהבות עצומה נראה עתה על פני כל הנאספים, שמאנד עומד על הכמה ונואם על תולדותיה, התפתחותה ועל מצב ההוה של הציונות. הדברן המצוין, אשר דבריו הנמרצים חדרו ללבות השומעים אומר: „אהם היהודים האינגרים, מחויבים להציב מצבת זכרון למנהיגנו הגדול הרצל ז"ל (הנאספים עמדו ממושבותיהם) אשר ערשו עמד בעיר הזאת, עליכם החובה להיות לציונים נלהבים, אחרי שהאיש אשר הקריב את חייו בעד הרעיון הציוני מאינגרן מוצאו“. הדובר הלהיב את הלבבות גם בעד למוד השפה העברית ובקריאה לעבודה גמר את נאום, אשר אך כשתי שעות ועשה רושם חזק ועצום על הנאספים. בדרת מר

שמאנד מעל הבמה רעש האולם מקול הרועה הירד ומטחיאת הכפים הסוערת. ההלהבות עצומה כזו לא ראיתי מימי, ולא אפונה, שאם יבוא מר שמאנד עוד פעם אחת לכאן ימצא את כל האנשים אשר שמעו את דבריו במחננו. — אחריו דבר מוכר הועד ד"ר קאהן על התפתחות הציונות בארצנו. גם הוא הוכיח, שהאשמות אשר ישימו עלינו בשקר יסורן, ומביע את ההמרות בשם כל הציונים נגד המהבול סבארטשי עורך ה"עדיענלעשענ" ונגד נשיא לשכת החרדים ארוף פראנקעל, באמרו שלמרות, אשר שני השונאים האלו התאחדו ללבת שלובי זרוע, לעצור בעד זרם התפשטות ההנועה, הרבי החכרות ביום ליום ולשמחנהי הולכת התנועה הציונית ומתרחבת כשררות הרחבות של יהודי ארצנו. הנאום מעיר על העובדה המשמחה, שבפני המדינה נוסדה בשנה זו בחמישים אגודות ובשלושים חברות ציוניות ושמספר השקלים עולה פי שנים בשנה זו מבשנה שעברה. כגמר נאומי הביע תודה בשם הועד למר לעבאוויטש נשיא המזרחי ועורך "האללנ" יוד. רונדשני" בעד עבודתו הפוריה ובעד התעמולה בין החרדים והבטחים, שהועד המרכזי ידע וידאג גם להבא למלא את התפקיד באמונה ובשלמות.

הציר היהודי ד"ר גאבעל מדבר על אידות מצב יהודי אוסטריא. הוא מרים על הנס, שהצירים מהקלוב היהודי כבר הצליחו להמיב את מצב בני" באוסטריא בכלל ובגליציה בפרט, ולא אך בעד מיבת יהודי אוסטריא, כי במקרים אפשרים יעשו גם למוכת יהודי ארצות אחרות. כאשר בקשו עתה — אמר הנאום — לשלול את זכויות היהודים בבוסניא מהעמלים אנחנו להפיר את זאת ואקוה שעלה בידנו. לפי דברי הנאום אין נחין באונגן ליהודים לעשות פוליטיקה יהודית. הוא מרבה גם דברים על לאומות ישראל וגומר שנחין מאד לדבר וללמוד את השפה העברית. כאשר גמר את דבריו נעשו לו אוכציות גדולות. כנאומי המצוין של גאבעל ננעלה האספה הגדולה בהיכל מועצה העיר כשעה השמינית בלילה.

הועד המרכזי הכין לכבוד הצירים ולכבוד האורחים משה גדול ובו לקחי חבל מאתים איש והצירים מר שמאנד וגאבעל נפגשו באיכציות גדולות מאד וההלהבות, אהרי הטואסטים של היו"ר, כעטעלהיים, ד"ר קאהן (כותב הסירים האלה כרך את הצירים היהודים בשפת עבר) קם שמאנד ואמר: בשתי ידועות מענינות ירבות הערך אסע הפעם לביתי. במשך העת הקצר אשר הנני בחיובכם נוכחתי לדעת ששקר בפי האומרים, שהציונות לא התפוש מקום באונגן, מהאספה הגדולה של אחר הצהרים ומתמשתה הזה דואה אני לשמחתי, שבר נרחב יש לציונות בארצכם, ושכל השדרות מתיחסות אליכם כחבה יתרה. אבל גם זאת נוכחתי, ש"המזרחי" הוא הבסיס החזק, אשר עליו עומדת הציונות. הן אודה שלא מזרחי אני, אבל נאלץ אני להגיד, שהמזרחי הוא צבא החלוץ והיסוד של הציונות, לולא היה עוד המזרחי היינו צריכים לחפשו בנדרות ולמצאו. (מ"כ ריעשת מאד מאד). נשיא המזרחי מר לעבאוויטש מעיר את הבלתי מזרחים על דברי שמאנד וקורא אותם לשלום ולעבודה משותפת. הרברים האלו של מר שמאנד מפפחים על פני המתאוננים על הועה"פ בקלן על תתו שוכרות להמזרחי. —

כיום כ' בשעה השמינית בבקר פותח מר לעבאוויטש את הועידה-הקודמת של המזרחי ומודיע שבהוך הצירים שבאו ישנם מ"ה מזרחים ושסכים שקלי מזרחי בשנה הראשונה להתיסדותו עלה לשמינה מאות. חבר הועד המרכזי מר דוד כהן מברך בשם הועד את אגודת המזרחי וקורא לעבודה משותפת בעד הרעיון הקדוש. דברו עוד מר לעבאוויטש, ד"ר אברהמזאהן, אשר לפי דבריו נחוצה העבודה האקנומית בארץ ישראל ולא עבודה קולטורית. מר בריון מבול דבר ע"ד תועדת המזרחי, הנאום מבקר את עבודה הועה"פ ומתנפל על סוקולוב באמרו, שרק הוא הוא הסבה, אשר הועה"פ מתחם להמזרחי באדישות ובקיריות

לב. ע"פ הצעת מר גראם כנראסטאפלאטשאן החליטה האספה לשלוח מחאה נמרצה להועד הפועל בדבר הגימנויה העברית ביפו וזה תכנתה של הרזולוציה. בניגע להגימנויה העברית ביפו מיצאה ועידת המזרחי, שהיתה יום 31 מאי בכנראסטאפ, שע"י נתנית עזרה לגימנויה העברית ביפו מקופת הקה"ק, לא מלאו הועה"פ והדרקטורים של הקה"ק את הכמחיתיהם, שלא להתערב בשאלה, אשר יש להן צורה דתית, הועידה מביעה את צערה, שועידת הועה"פ מיום 17 מארץ שנה זו לא הביעה מלה אחת של אי-רצון נגד ההתנצלות המעיקמת של הדרקטורים בניגע למורי הגימנויה העברית ביפו. הראה מוחאה הועידה בתקף נגד הנטיה הצדדית של הועה"פ והקה"ק בדבר הזה ומראה דעת, שע"י זה התעמולה להרחבת הרעיון הציוני תהיה קשה מאד. הועידה מבקשת לשום ראל את החלטת ועידת הקה"ק העלולה להשבות את השלום, ומביעה ללשכת המזרחי בפפר"מ בעד עבודתה האנרגית בדבר הזה יבעד ההגנה על האינטרסים של היהדות האמתית את תודתה.

בקבלות החלטה זו נגמרה ישיבת המזרחי בשעה י"א קודם הצהרים. היו"ר ד"ר אסטערייבער פותח את האספה הכללית. על סדר היום עמדה הרזולוציה של המזרחי. נבחרו ארבעה נואמים ראשים: ד"ר אברהמזאהן ומר לעבאוויטש בער, ד"ר קאהן והאינוניד ביסעלעס נגד. עומדים למנין והרזולוציה של המזרחי נתקבלה כרוב דעות נגד המשה. צריך להעיר שהציונים היותר נאורים וקיצונים נהנו דעותיהם בעד הרזולוציה. בשעה השנית נפסקה האספה לשעה אחת. ראו מה בין בני לכן חמי. בגליציה מתאוננים דיונים על הועה"פ על אשר נתן ישיבות שקל להמזרחי, ובאונגן נתקבלה ע"י הציונים הנאורים דיוציה מוחאה נגד הועה"פ, אשר יביט בעין רעה ובקיריות רוח על המזרחי.

בשעה השלישית אחר הצהרים נפתחה האספה. ד"ר קאהן מציע לעשות תעמולה בין הציונים של ערי המדינה, לכבוש את הקהלות, כדי שתהיה לנו עי"ז יותר השפעה על העם, הרב ד"ר פיפער דבר נגד כבוש הקהלות, הד"ר דאמעני בעדו ונתקבלה החלטה פה אחר, שעל הציונים לשאיף לכבוש את הקהלות, באיזה אופן ובאילו מקטיקה, ע"ז ידאג הועד המרכזי. עתה עומדה עוד על הפרק שאלות ההסדרות, התעמולה והעונות, מתחילים הוכוחים. הצעת הד"ר דעמעני לעשות תעמולה בעד הציונות בין "בחורי-הישיבה" נדחתה, בעוד אשר הצעת ד"ר קאהן לרכוש לנו את הכתית הרעננים של תלמידי הגימנויה נתקבלה, נגד התעמולה בין בחורי הישיבות דבר הרב ד"ר פיפער.

הד"ר שענפעלד, עורך העתון הרשמי של הועד המרכזי, "מאריאר ציאנישמא סירוועזעט" (הסתדרות הציונות האונגרית) מרצוא ע"ד העתונות והספרות ומראה על החסרון הנדוש אצלנו בספרות עכרית בכלל ובספרות הציונית בפרט, הוא מודיע, שהעתון הרשמי הזה אינו מהכלכל מדמי החיתמים, רק מקופת הועד, לזאת הוא מציע, שהועידה תחייב את כל החברות הציוניות לעשות תעמולה בעד הספרות העברית ובעד הספרות הציונית ושעל כל ציוני ארצנו לחתום על העתון הרשמי הנ"ל, החצעה נתקבלה.

כנאום קצר ונמרץ סגר היו"ר האספה הכללית של ציוני ארצנו.

במשך ימי הועידה היתה ערובה מאת הועד כאלום של "בית הציונים" הערוכה נהדרה של התעשייה "בצלאל". הרתענינות בעד התערוכה היתה גדולה עד מאד, כי לא רק ציונים, כי גם אורחים רבים באו לבקר את התערוכה ולראות את חרשת המעשה של ארץ ישראל.

שמעון ליסער.

מקורב ומרחוק

שונות, כליל אור ליום וי שבוע שעבר היה לכוי לבנה שלם אחרי חצות הלידה, שלא נראה מפני העננים. בוויז ובמטומות אחרות עלי מומחים כבדור של אויר עד

למעלה מן העננים. לראות את המראה הנפלא ולקבוע על לוחות הפוטוגרף. — רופא אנגלי הודיע לפני אספת רופאים את בחינותיו, שעשה לרפא את המלנכוליה (מרה שחורה) בשתיית חלב חמוץ הרבה. כבית חולים בלנרן כחנן את הדבר ומצאוהו נכון, כשלשה חדשים נרפאו החולים. — בשבת שעברה לפנות ערב התחוללו כמראקא שואה, ברסים ורעמים ונישם שומף, מן הכרקים התפוצץ מגדל מלא אבס שרפה, אשר על ההר מנגב לעיר. כל העיר רעדה כמו כרעש האדמה. כל אדם דמה, כי בו פגע הכרם. רכבות שמשיות התפוצצו כחלונות ככל העיר וסכיבותיה, ארבעים בית נהרסו כשש מאות איש נפצעו ופלא גדול הוא, שלא הומת אף אדם אחד. — כדוערונציא כפולץ הפרוסית נמצא תחת חרכת הארמון של המלך הפולני הקדמין פרימסלכ אוצר מסכעות עתיקות. — תחככות לחיות שנות מתושלח המציא רופא באמריקה. העקר הוא לו, שלא לאכול שום מוון הבא מעלי חיים ולא שמן, לישון כאויר הפשי, ללבוש רק כנדי לבן, להאריך כשלחן ולעשות בכל יום חשבון עם הנפש בהתבודדות חצי שעה, הרכה רכבות אנשים חיים ככר ע"פ כלליה. — רופאיו מוכיחים שמכאב שנים ינשר שעד ראש. — בשבת שעברה נמצא כמראקא עורך הדין ד"ר וולאדימיר לעוויצקי (רותני שהמיר דתו להיות פולני) מת ביריה. הד"ר לעוויצקי היה מליצה של המרגלה הפולנית הידועה כורובסקא, שעורך ה"נאפארוד" היהודי הקר גלה סודה וכיה"ד הפולני תבע עלבונה וענש את הקר. וכורובסקא זו הרגה עתה את מציל כבודה ואהובה. היא עורנה מכחשה, אבל אין ספק בדבר, כי ישנם עדים, ששמעו מפיה שהיא רוצה להרנו, יען השיג כתבי לאשמתה. וכשעת מותו נמצאה המרשעת כביתו. — חבל צירים אשכנזים הכניסו אל הפירלמנט האוסטרי הצעה להטיל מס של יגלש פרוצנט מכל דבר לוקסוס, שיקנה האדם במאכל, במשקה, במלבוש, בעדיים, בעורות יקרים וכמרככות. זה יכניס לממשלה ילשים מיליון.

מס הירושה החדש. המניסטר לפיניץ האוסטרי הכניס אל בית הנבחרים את חוק מס הירושה החדש, שערך ע"פ הכלל להטיל על העשירים יותר, מס הירושה הקים אינו חס על עניים, הוא עולה ויורד רק ע"פ סרכת המשפחה. למשל הבן והאב ממעימים לשלם, האב והאחות משלמים יותר, הדוד וכן הדוד יותר מהם, והחוק החדש קצב מדרגות גם ע"פ גבה הירושה. ירושה עד 500 כתר פטורה מן המס, יורש זר משלם מס מן 400 כתר ומעלה. מן 500 עד 1000 כתר ישלמו האב, הבן, הבעל והאשה רק 1/4 אחוזים ממאה, האח, האחות, הדוד, הדודה ובני האחים 5 אחוזים. קרובים אחרים זורים ישלמו 10 אחוזים. משרתים ישלמו כבנים. מירושה עד 10.000 כתר יגיע עד 12 אחוזים, למעלה מרבע מיליון מן 3 עד 16 אחוזים, למעלה משתי מיליונים מן 4 עד 18 אחוזים. מעזבונות למוסדי צדקה ישלמו רק 5 אחוזים תחת שמשלמים עתה 10 אחוזים.

אגודת הקהלות באשכנז. זה עשר שנים סימת אגודת הקהלות באשכנז וכאספתה האחרונה, שהיתה בסוף החדש שעבר, נתחוסה ונתעודדה וכל המפלגות והנשיות נוכחו מצרך קיומה. בעולם הנדול עובר חפץ התאחדות והשתתפות בין מפלגות היהודים וכן ראינו, כי באשכנז כבר נחלש חפץ הפרוד של האורתודקסים וגם הם שמחים כהתאחדם עם אחיהם לתועלת כלל האומה הישראלית. זאת היא תוצאת האספה של אגודת הקהלות באשכנז, שהיתה עתה ככרלין. תשוקה לאחדות נפגש עתה בכל העולם בין אחינו. ואם ראינו, כי מנהלי היהודים כנגדיציא כורחים מן האחדות ומתחילים זה עתה לגדל את דגל הפרוד, אין זה אלא חזק הכלל, שנגדיציא נשארה בכל דבר אחירנית כחמישים שנה.

דעת מומחה. למראה הארץ החדשה, שגדה זנגביל, להושיב בה גוגי היהודים, בכל וארם נהרים. מביאה ה"נייע נאציאנאל-צייטינג" את דברי המומחה הגדול לעניני ארצות המזרח פרופסור וואמבערי, שהגיד לעורך העתון ההוא, הפרופסור, הבקי במצב ארצות מורסיא כמו במצב ארץ מולדתו, אמר: "אני חושש מאוד להושיב יהודים בכבל וכארם נהרים ובאיזא הקטנה. בכל היא

מי האיש החפץ היים להרפא מנגעי ב"א (הוצאת שו"ל) יקנה את הספר "תרופת מעשי ער ואונז" (אבהאנדלונג איבער אָנאניע) מידי המו"ם **ה' א. פויסט, קראקוי** בעד 70 העללער עם פארטאָ, וישינהר הפשי לביתו.

זעהר ניצליך אלע יודעז!!!
מיינע בעריהמטע פראקטישע **טשאלענט עפען**

ואלען אין קיין שום יודישע פאמיליע נישט פעהלען. עדשטע אין דער וועלט, איים מאסיווען שלאָסערבלעך, גאראנטירט 20 יאהר האלטבאר, איינגעפיהרט ביי הינדערטער רבנים וצדיקים. מיט א ביסל האַלצקויהלען בעהייצט האלשען זיי היץ בוי מוש"ק, מיט פערשלוס. האב טויענדער דאנקשרייבען. פרייז: 1 אָפען פאר 4 טעפּ פער 3 ליטער, 2 פאר בשר, 2 פאר חלב (סעפּראטע אבטיילונגען) 11 קראַנען; דעטאָ פער 4 ליטער 12 קר.; 1 אָפען פאר 6 טעפּ פער 2 1/2 ליטער, 2 פאר חלב, 4 פאר בשר 12 קר., דעטאָ פער 3 ליטער 13 קר., פּר 3 1/2 ליטער 15 קר., פער 4 ליטער 18 קר. — צו יעדען אָפען א געדוקטע געברויבסאנציע. — געגען אנגאבע, רעסט פער פּאַסטאנאמעהע. **Jos. Perlberger, Oefen-Fabrikant** Myślenice, (Galizien).

ISIDOR KRIEGER
Friedland bei Mistek (Mähren)
פּערזענדעט פּוהרמאנס-אונד פּיאַקער-פייטשען אויס פרימא קערן-לעדער גע-שניטטען צו ביליגסטען פרייען. פּערזאנד פער נאכנאהמע.

האטעל ורעסטוראציען כשר
כב-עב יהודים של **שלום אהרן ראוונטאל**
בלבוב, רחוב רועזניצקא 13.
טעלעפאן נו' 1314.

מעשה טוביה.
הספר הנפלא הזה מאת הרופא והחוקר היהודי טוביה הרופא ממיץ שאינו עוד בנמצא, יצא עתה לאור מחדש עם תמונת המחבר. הספר הוא אוצר נחמד של חכמות התואלוגיה, ההכונה והטבע שהמחבר היה יחיד בדורו בהן. על יקר ערך הספר העירו כל חכמי זמנו של המחבר וחכמי זמנו. מחרוזת 4 כתרנים להשיגו אצל המו"ל **Moses Sternberg Krakau** Josefsgasse 14 **A. Faust Krakau** או אצל המו"ם

כשר גענוע שמאליץ
נעקאכטעס אונד קוה-בוטטער טעגליך פרישע פּערזענדעט **Juda Zins, Husiatyn (Galiz.)** פרייע אונד הבישרים מהרבנים הגאונים טבעראן מפדעמיסלא ומסטריא שליט"א זענדע אויף פּערלאנגען.

Wyd.: **Nattali Hof. S. M. Lazer.**
Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer.
Drukiem S. L. Deutschera v Podgórze

נחוי לרבים.
החברה "איזראעליט" בוויז משימה לחבריה את התועלות האלה:
1) נדוניה לבנותיהם ולבניהם לחתונתם.
2) תשלומי חלק מנוק אלמנטרי, כמו מנפה בכמות, שטף מים, תבערה וכו'.
3) פונסת בני ביתו של החבר אחרי מותו.
4) הח' תומכה בידי חבריה בכל צרה וצוקה.
הרוצה לדעת יותר פרטי החברה המועילה והנחוצה הזאת יפנה אל:
Ausschus des Vereines „ISRAELIT“
Wien II., Miesbachgasse 12.

מאריענבאד.
זאממער סעזאן 1909
שטרענג ארטהאדאָס כשר האכעלעגאנטעס
I. וויענער קאפּערעסטיוראנט
אין מאריענבאד (הויז צוקונפט).
אם 1 מאי 1909 ערעפּנעמען וויר אין מאריענבאד פּערדינאנדשטראסע אויף שטרענג ריטועלער באוויז דאם I. וויענער קאפּערעסטיוראנט. דיא כשר אָבליגענהייטען אונטערשטעהען אויסשליסליך דער פּערזענ-ליכען לייטונג דעם רענאמיערטען אָרטדאָאָס כשר רעטיוראטערס העררן יאקאָב פינקאס, וויען, II. ליליענברונגאססע 9.

Pinkas & Herlinger.
רעפּערענצען איבער דעררן יאקאָב פינקא ערטיילט הנאון מיה ישעיה פירסט ניי רב דעדת ישראל שיפ שודל וויען, הרה"ג מיה עקיבא שרייבער אבדיק פּרעסבורג ורה"ג מיה שמחה בענט-הערענפעלד אבדיק מאטערסדאָרף.
וועהרענד דער סאיואן טעגליך מנין אים הויעז.

Erstes und Grösstes
Grammophonhaus
JOSEF WECHSLER
Engros & Endetail
LEMBERG, Sykatsuka 2. KRAKAU, Grodgate 71.
גענעראלפּערטערטער דער גראמאפּון אקציען-געזעלשאַפּט מיט מאַרקע, "שרייבער ענגעל" ארעססטעס לאגער פּאָלנישער, רייטשער, העברע-אישער אונד יודישער פּלאטטען מיט מאַרקע, ענגעל" 20.000 פּלאטטען ערסטערטער קינסטלער שטעטט אָם לאַגער!
רעפּראטירטילע אונד ווערקשטעטטע אים אַרטען בעסטע אומטוישבעדינגונגען. — פּרייזקאטאלאָגע גראמאס אונד פּראַנקא.

Bücher-Lieferung gegen Monatsraten!
Graetz, Gesch. d. Juden 13 Bde.
Meyers, Convers. Lexicon 20 "
Brockhaus " " 17 "
Spamers, Jll. Weltgesch. II "
Brekm's Tierleben 11 "
Leixner, Literaturgesch. 4 "
Kaufm. Bibliothek 5 "
Weltall und Menschheit 5 "
Allgem. Naturkunde 10 "
Sämtliche Klassiker (illusr.)
Gediegene Belletristik "
Alles in neuesten Auflagen, prachvoll gebunden liefert gegen Monatsraten von K 5.— aufwärts:
A. WEISSMANN
Podgórze (Galizien).

Kaufm. Fern-Unterricht!
בוכפיהרונג (אללע מעטאָדען), האַנדעלסקאַרעספּאַן-דענק, דייטשע שפּראַבלעהרע, קויפּט, רעכנען, האַנדעלס-א. ווכטערלעכט, וואַרענקונדע, געאָגראַפּיע, שענשרייבען, וועלטגעשיכטע, עס פּער אַנטאָ-ו-ע-ל-ט-פּר-א-ב-ע, סטענאָגראַפּיע (אללע סיסטעמע) א. ו. ו. קאַנן יעדערקאָנן אָהנע בעזאָנדעדע פּאַרקענטניסס אים ברעפּליכען וועגע אונד אין קורצער צייט גרינדליך ערלערנען. — האַנאָאָר מאַססיג, — ביי גלייכצייטיגער טיילנאָהמע אָן 4 לעהר-פּעכערן,
Stenographie gratis
אַנפּראַגען נור געגען רעטורקאָדעטע, פּראַספּעקטע גראמאס. פּראַבעבריעפּע אַ 1,50 K פּראַנקאָ, ערפּאָלג גאָראַנטירט!
Erstes commercielles Unterrichts-Institut.
Abteilung für briefl. Unterricht
A. WEISSMANN, Podgórze-Krakau H-E.

איין טענאָר
מיט קלאַנגפּאַלער שטימע, דער מוזיקאליש איזט, פינדעט איינען פּאַסטען זאָפּאַרט ביי העררן אַבערקאָנטאָר משה שור אין קראַקא נאָווי פּראַנץ 8. געהאלט פּאַן 80-60 קראַנען מאַנאטליך.

דבר יום ביומו
מאת הרב הדרשן מו"ה היים קנאָללער **בפּרעמישלאַ**, מכיל דברי תורה, הלכה ואגדה וטעמי מנהגים לכל יום יום מימי השנה, מפּתח לדעת כל יום בחדש באויה יום בשבוע יחול, מאודעות שאירעו ונסים שנעשו לאבותינו בכל יום, פּטירת גאונים וצדיקים ודברי תורה מהם געת הצרך. — חלק א' על חדשי הקיץ מחזיק 240 עמודים אָקטאַב גדול, מחירו כתר אהר וכן חלק ב' לחדשי החורף הנמצא עתה תחת מכש הדפוס. — לפנות אל בן המחבר: **Buchdruckerei Knoller's Sohn** Przemysl.

כל הבא לקאלאמיי
רוצה לאכול בשול בייזומו בכשרות ונמיות עצהו"ט. שיעטם לחבו וללון לינה הגונה שיפס רצון, יפנה נא רם להאטעל ורעסטאָראַציען, שהכניתי פה מחדש בבית חמני ה"ד עוריאל העלער ברחוב וואַלאַוואַ. **שלמה שטיין.**

כשרה זעלכווארען-פאבריק
A. Finkelstein, Lemberg,
Goluchowskipl. 2
ליעפּערטאלע סארטען זעלכווארען, בעסטע כשרה דעליקאטעכע. די פאבריק איזט מיט דען מאדערנסטען בעהעלפען אייג-געריכטעט, ווי עלעקטרישע קראפט א. ו. ו. אונד ערצייגט **נור פרימא-ווארע** בהכשר הרה"ג ר' משה באב"ד האב"ד פה.

שנה שניה **"הפרהים"** שנה שניה
עתון לילדים, לתינוקות ולבני הנעורים יוצא בדיוק כל יום א' בפורמט גדול ונרפם בהדור מצוין העורך והמו"ל: **י. ב. לבנה**, מחיר העהון לשנה 5 רוב, בחו"ל עוד 60 קאפ, ובערך זה לחצי ולרבע שנה. האדרסה: **Lugansk (Rus.) Red. „Haprochim“.**

סחורה אונגרית.
אתכבר בזה להודיע בשער בה רבים, שיש לי למכור **שמן שושנים** טוב מאד במעמו וריחו, נקי משמרים וטוב לאכילה ולמאור. מחיר מ"צ 75 בתר. — גם **יין טוב כשר** עצהו"ט לבן וצלול, הליטר 36 הלר. גם מיני יין מן 40 ער 46 הלר הליטר, בהכשר מרב מפורסם. כ"ז פראנקא חביוה, אב באהן ע"י אנגאבע והמורה ע"י נ"נ. הק' **יוסף זילבערמאן** גכר ה"צ מו"ה נתלי הירצקא אבד"ק ראפערט **Silberman Jozsef Uj Fehertó** (Ungarn).